

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

12-13 травня

2026

Електронне видання

Збірник матеріалів

VI МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

Національна академія педагогічних наук України
Міністерство освіти і науки України
Відділення загальної середньої освіти і
цифровізації освітніх систем НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Державний педагогічний університет імені Іона Крянге в Кишиневі (Республіка Молдова)
Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща)
Університет природничих наук у Варшаві (Республіка Польща)
Інститут україністики Варшавського університету (Республіка Польща)
Резекненська академія Ризького технічного університету (Латвійська Республіка)
Латвійський університет біонаук і технологій (Латвійська Республіка)
Грузинський міжнародний університет (Грузія)
Промисловий, технічний й автомобільний заклад
профільної середньої освіти в Їглаві (Чеська Республіка)
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Рада молодих вчених НАПН України

***Збірник матеріалів
VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ***

«СВІТ ДИДАКТИКИ: ДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ»

Електронне видання

**До 100-річчя заснування
Інституту педагогіки НАПН України**

***Київ
Інститут педагогіки НАПН України
2026***

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 7 від 18 червня 2026 року)*

ЕКСПЕРТ:

Головко Микола Васильович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Василишина Наталія Максимівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов та перекладу Державного некомерційного підприємства Державний університет «Київський авіаційний інститут».

ЗА НАУКОВОЮ РЕДАКЦІЄЮ

доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН України

Топузова Олега Михайловича,

доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України

Малихіна Олександра Володимировича.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Арістова Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор;

Калініна Людмила Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор;

Попов Роман Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, старший дослідник;

Ліпчевська Інна Леонідівна, доктор філософії в галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка», старший дослідник;

Павельчук Марина Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент;

Тетик Валентина Романівна.

Світ дидактики: дидактика в сучасному світі [Електронний ресурс] : зб. матеріалів VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції [за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України Топузова О. М.; доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Малихіна О. В.] ; Ін-т педагогіки НАПН України. – Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2026. – 319 с.

ISBN 978-617-9006-32-6

DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-9006-32-6-2026-319>

До збірника увійшли матеріали учасників VI Міжнародної науково-практичної конференції «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (12–13 травня 2026 р.).

У матеріалах конференції розглянуто питання теорії і методології сучасних дидактичних процесів; організації освітнього процесу в Україні в умовах воєнного стану; компенсації освітніх втрат в умовах воєнного стану в Україні та повоєнний період (інноваційні підходи, технології, моделі, методики, методи і засоби навчання); психолого-дидактичних проблем організації освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства; тенденцій розвитку сучасної дидактики (зарубіжний досвід); трансформаційних процесів в освіті XXI століття (дистанційне та змішане навчання); інноваційних підходів, технологій, методик, методів, прийомів і засобів навчання.

Збірник адресовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, педагогам, докторантам, аспірантам, студентам.

УДК 37.02(063)

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

Бутаков В. О., Рацул Т. В. ВИКОРИСТАННЯ ЕДТЕСН-ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ В УМОВАХ ВІЙНИ	84
Дроздов Д. В. НОРМАТИВНИЙ КОНТЕКСТ ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	87
Смець А. А., Коваленко О. М. СУПЕРВІЗІЙНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ : ДОСВІД ПРОЄКТУ З ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ З ЧИТАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	91
Ілійчук Л. В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	95
Яковишина Т. В. ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	98
ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	
Usca S., Aristova N. DEVELOPING CRITICAL THINKING AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS: NORTH AMERICAN EXPERIENCE	102
Демчук О. І. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	105
Коптяєва А. П. ДИДАКТИЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ M-LEARNING У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	109
Кошевець О. В. ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ	111
Кривошей К. Ю. СТРЕСОСТІЙКІСТЬ, РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ТА ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ	115
Левченко А. В., Таможська І. В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	120

- American Psychological Association. (n.d.). Resilience. <https://www.apa.org/topics/resilience>
- Bartone, P. T. (2013). Evaluation of psychological hardiness and coping style as risk/resilience factors for health risk behaviour. DTIC. <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA582921.pdf>
- Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(1), 1–11. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.37.1.1>
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company, 188.
- Maddi, S. R. (1999). Hardiness: A review of theory and research. *Journal of Personality*, 67(2), 325–354. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00059>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227–238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Selye, H. (1976). *Stress without distress*. Lippincott.
- Smith, J. M. K. (2015). Explaining relationships between stress, resilience, and high-risk behaviors in pharmacy students [Doctoral dissertation, University of Missouri-St. Louis]. <https://irl.umsl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2012&context=dissertation>

Левченко А. В.

*Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна
(Харків, Україна)*

Таможська І. В.

*Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна
(Харків, Україна)*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Критичне мислення є визначальним чинником професійного успіху та особистісної реалізації. Актуальність дослідження розвитку в майбутніх педагогів критичного мислення зумовлена низкою ключових чинників, пов'язаних як із потребою суспільства (у висококваліфікованому педагогічному / науково-педагогічних працівникові як свідомій особистості, яка здатна приймати виважені рішення в умовах невизначеності, розпізнавати й протидіяти маніпуляціям / дезінформації в сучасному інформаційному просторі, демонструвати соціально відповідальну поведінку, висловлювати активну громадянську позицію тощо), так і з освітнім процесом (зокрема його організацією: створення навчального контексту, вибір методів / інноваційних форм навчання, оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, фідбек тощо; упровадження освітніх програм; забезпечення якості освітніх проєктів тощо).

У стандартах вищої освіти України за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня акцентовано увагу на розвитку такої спеціальної (фахової, предметної) компетентності, як здатність до критичного осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань (Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», 2021).

Як зазначають науковці, здобувачі, зокрема й майбутні педагоги, опановують ефективніше навички критичного мислення, якщо педагогічні / науково-педагогічні працівники: 1) створюють «підтримуюче навчальне середовище»; 2) організовують, спрямовують та підтримують колективне навчання; 3) заохочують до засвоєння нових знань, підкреслюючи їхній сенс та практичну цінність; 4) пов'язують раніше засвоєнні знання з власним досвідом; 5) надають достатньо можливостей для навчання (Пометун & Гупан, 2021).

Зауважимо, що рефлексія забезпечує здатність до усвідомлення власних когнітивних стратегій та виявлення когнітивних упереджень, критичного аналізу / оцінювання логіки міркувань (їх послідовності та аргументованості, виявлення помилок в аргументації та підміни поняття / тези, дотримання правил формулювання запитань та відповідей на них тощо). У разі недостатнього розвитку в здобувачів рефлексії їхнє критичне мислення редукується до сукупності технічних прийомів і не набуває характеру сталої особистісної якості.

Формування позитивної мотивації до критичного сприйняття інформації – одна з умов розвитку в майбутніх педагогів критичного мислення. Важливо, щоб педагог створював ситуації «інтелектуального дефіциту», у яких стандартні алгоритми дій є неефективними, що стимулюватиме здобувачів до пошуку нових обґрунтованих рішень, та спонукав їх до самооцінювання.

Педагогічні умови формування критичного мислення тісно пов'язані з методикою організації освітнього процесу. Ключовим аспектом є впровадження технологій проблемного навчання, що сприяють створенню ситуації для активного пошуку та обґрунтування нових рішень. Навчання має ґрунтуватися на розв'язанні педагогічних дилем (складний вибір між альтернативними діями), аналізі кейсів професійної тематики та моделюванні складних ситуацій взаємодії суб'єктів освітнього процесу, наближених до реальної професійної діяльності, за різними діадами (наприклад: педагог → педагог, педагог → здобувач / здобувачі, здобувач / здобувачі → здобувач / здобувачі, педагог → керівник закладу освіти, педагог → батьки здобувачів тощо), а не на транслюванні готових знань. Під час дискусії та аргументування власної позиції студент вчиться розрізняти факти / судження, виявляти логічні помилки, зосереджувати увагу на найсуттєвішій та найціннішій для нього інформації, а також працювати з першоджерелами.

Окремо варто сказати про емоційно-психологічні чинники, що позитивно впливають на сприйняття аргументації здобувачем освіти, як-от: 1) емоційний стан (гарний настрій, заспокоєність, упевненість в собі, бадьорість); 2) емпатія (здатність відчувати й розуміти емоції співрозмовника); 3) відсутність стереотипів та упереджень щодо визначеної теми дискусії або її учасників; 4) мотивація (зацікавленість, готовність сприймати та враховувати різні точки зору). Акцентуємо увагу на тому, що оцінка процесу та результату комунікативної взаємодії учасників освітнього процесу обумовлюється ІСВ (суб'єктивною ієрархією смислів, потреб, цінностей) їхніми цілями та суб'єктивною інтерпретацією дій (Таможська, 2010b, с. 119–122).

Важливою умовою розвитку в майбутніх педагогів критичного мислення є діалогізація процесу навчання. Зауважимо виняткову значущість мислення для

«відображення» зв'язків та співвідношень між предметами в словесній формі. Створення атмосфери «психологічної безпеки», у якій будь-яка думка визнається за умови її обґрунтованості, усуває страх помилки. Наприклад, для висвітлення питань, пов'язаних із професійною діяльністю майбутніх педагогів (соціальна значущість професійної діяльності; затребувані компетентності в умовах трансформації ринку праці; досягнення; професійні цінності; участь у наукових заходах тощо), на заняттях із фахових навчальних дисциплін студентам можна запропонувати використати метод «благородне розпитування», основою якого є повага до співрозмовника (ввічливість, активне слухання, прийняття іншої точки зору, коректне формулювання відповідей на запитання, уникнення негативної оцінки, не знецінювання особистості опонента) (Таможська, 2010а, с. 109–112). А втім, інтелектуальна сміливість / емпатія, здатність критично переосмислювати авторитетні позиції, формулювання різних видів запитань (простих, складних, відкритих, закритих, уточнювальних, альтернативних) сприяє розвитку незалежного мислення.

Варто також наголосити, що в умовах цифровізації суспільства особливо актуальним стає навчання інформаційній гігієні та медіаграмотності. Студенту-педагогу необхідно опанувати навички верифікації контенту, розпізнавання фейків та деконструкції пропагандистських наративів. Це передбачає роботу з різними видами текстів, використовуючи порівняльний метод щодо їх аналізу, а також критично оцінюючи джерела інформації.

Окрім того, важливо інтегрувати методи розвитку критичного мислення в зміст фахових дисциплін. Наприклад, під час вивчення педагогічних і психологічних навчальних дисциплін здобувачі можуть аналізувати різні наукові теорії, порівнюючи їхню доказову базу та межі застосування. Використання методу «Шість капелюхів мислення» допомагає структурувати мисленнєвий процес і зробити його більш наочним.

Науковці справедливо акцентують на тому, що критичне мислення – базова (ключова) компетентність, необхідна для розвитку професійних умінь і навичок педагогічного / науково-педагогічного працівника. В умовах «насиченого» інформаційно-освітнього середовища педагог повинна вміти інтерпретувати факти та різні джерела інформації, розпізнавати «свідомі спотворення інформації» (дезінформацію), доповнювати відсутню інформацію, а також знати та застосовувати загальні принципи пошуку даних, що є важливими для розвитку критичного мислення (Костюшко & Гандзілевська, 2020).

Додамо, що ефективний розвиток критичного мислення передбачає систематичне застосування методів, що поєднують раціональні та емоційні аспекти пізнання, зокрема арт-терапевтичні підходи, візуалізацію та метафоричне моделювання, які сприяють зниженню інтелектуальної ригідності.

Уважаємо, що потрібно створювати освітнє середовище, яке стимулює майбутніх педагогів до активного та цілеспрямованого мислення (використовуючи стратегію «Знаю → хочу знати → дізнався», кейс-метод), постійної рефлексії та самоконтролю власних розумових дій (ведення щоденників, самооцінка рішень), готовності до гнучкості та зміни поглядів (робота з альтернативними поглядами та конструктивною критикою), інтеграції

інноваційних технологій (наприклад, BYOD) для швидкої та критичної оцінки джерел інформації в умовах її надлишку, що сприяє розвитку критичного мислення (Левченко, 2024a, с. 46–47; Левченко, 2024b, с. 52–53).

Креативний педагогічний / науково-педагогічний працівник використовує нестандартні підходи до професійної (викладацької, наукової, організаційної, виховної, управлінської) діяльності, постійно розширює свій світогляд, а також демонструє позитивну установку щодо критичного мислення. Він стимулює до міждисциплінарного застосування знань, демонструючи, як інтегруються знання з психології, філософії та методики для вирішення конкретної професійної проблеми / завдання, і сприяє тому, щоб здобувачі усвідомили «цілісність освітнього процесу», а не сприймали його фрагментарно. Отже, майбутні педагоги розуміють, що основою критичного мислення є поєднання та інтеграція знань із різних наукових галузей, що реальна педагогічна проблема (наприклад, низька мотивація учня / студента) має психологічну основу, філософське обґрунтування та потребує методичного супроводу. Крім того, використання «комбінації знань» із різних галузей, замість обмеженості рамками однієї навчальної дисципліни, уможливорює генерування нестандартних / ефективних / альтернативних рішень.

У контексті описаного вище, на нашу думку, є підстави для виокремлення внутрішніх / зовнішніх умов, які сприятимуть розвитку в майбутніх педагогів критичного мислення (рисунок 1).

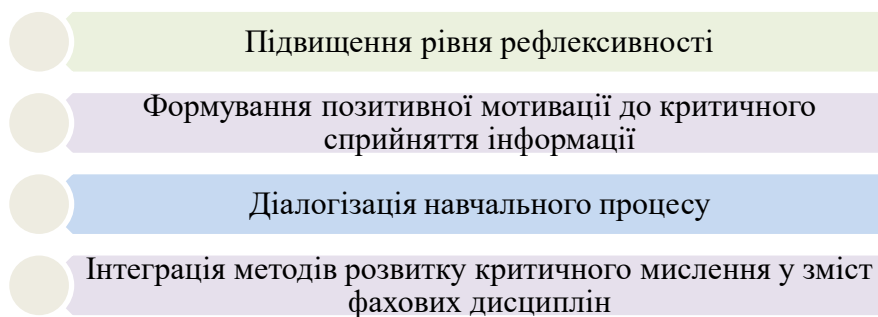

Рисунок 1. Психолого-педагогічні умови розвитку критичного мислення

На основі наведених міркувань можемо зробити висновок, що розвиток критичного мислення в майбутніх педагогів є складним процесом, що зумовлюється взаємодією внутрішніх і зовнішніх чинників: сформованістю психологічної готовності здобувачів освіти до рефлексивної та аналітичної діяльності, а також організацією педагогічного середовища, яке активізує пізнавальну діяльність, передбачає застосування проблемно-пошукових та інтерактивних методів навчання, удосконалення аналітичних навичок за допомогою методів, заснованих на доказах.

Міждисциплінарний підхід забезпечує умови для розвитку критичного мислення як інтегративної, системної та рефлексивної здатності, оскільки передбачає поєднання знань із різних галузей, їх осмислення та застосування у процесі розв’язання складних завдань (навчальних, професійних).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Костюшко, І., & Гандзілевська, Г. (2020) Критичне мислення як необхідна складова професійної компетентності сучасного вчителя. *ЛЮГОС*. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/article/view/3665>
- Левченко, А. В. (2024a). Аналіз підходів науковців до трактування поняття критичного мислення. *Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі* : матеріали науково-практичної інтернет-конференції. (с. 46–47) Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
- Левченко, А. В. (2024b). Використання арт-терапевтичних методів для розвитку критичного мислення у майбутніх психологів. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів, докторантів, молодих учених (с. 52–53). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
- Пометун, О., & Гупан, Н. (2021). Методика розвитку критичного мислення учнів ліцею на уроках історії : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ. 250 с.
- Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (2021). https://osvita.ua/doc/files/news/825/82566/011_Osvitni_ped_nauky_mahistr_17_06.pdf
- Таможська, І. В. (2010a). Особливості технології формування навичок аргументації студентів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*, (18), 109–112. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2010_18-19_33
- Таможська, І. В. (2010b). Проблема формування навичок аргументації студентів ВНЗ. *Проблеми фізичного виховання і спорту*, (1), 119–122.

Мардарова І. К.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Одеса, Україна)*

Гуданич Н. М.

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Одеса, Україна)*

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ: АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активною цифровізацією, що охоплює всі рівні освітньої системи, зокрема й підготовку майбутніх педагогів. Особливого значення набуває формування медіакомпетентності та цифрової культури як ключових складових професійної підготовки фахівців, зокрема майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. В умовах інформаційного суспільства педагог має не лише володіти базовими цифровими навичками, а й критично оцінювати інформацію, ефективно використовувати медіаресурси та формувати відповідні компетентності у дітей (Єрмоленко, 2016, с. 330–333).

Медіакомпетентність розглядається як інтегрована характеристика особистості, що включає знання, уміння, цінності та ставлення до медіа, здатність до критичного мислення та безпечного використання інформаційного